

CAPUT IV.

De capellanis hospitalium.

948. Quoad capellanos hospitalium notanda sunt praecipue sequentia.

I. Eorum officium est valde momentosum; agitur enim de infirmis quorum plurimi diem supremum obituri sunt, atque adeo versabuntur in momento a quo pendet aeternitas. Casus, tum suapte natura tum propter angustiam temporis, difficiles erunt frequentes. Adde speciales horum temporum difficultates propter multos male dispositos, impios sacramenta recusantes etc.

II. Maxime oportet ut capellanus existimatione gaudet, seque tum infirmis, tum medicis, tum superioribus, tum inservientibus etc. benevisum reddat.

III. Speciatim quoad infirmos, virorum benevolentiam, omni quo poterit modo, sibi conciliet; et in illorum magis quam in mulierum aulis se praesentet, summamque semper cum mulieribus prudentiam, modestiam, et cautelam adhibeat.

IV. Quum in magnis hospitalibus diebus dominicis aliisque festis de praecepto semper adesse soleant infirmi qui libenter SS.iam Eucharistiam recipiunt, curandum ut die antecedenti cum bona confessione (vocando etiam alium sacerdotem sive saecularem sive regularem) se disponant.

V. Si persona infirma ex una parte versetur in periculo mortis et alia censenda sit indisposita ad recipienda sacramenta, si indispositio praesumi debeat facile vincibilis (prout in mulieribus et catholicis practicantibus contingere solet), tunc ordinarie sufficiunt media consueta, sumendo occasionem communionis aliorum infirmorum et dicendo adventurum esse talem vel talem sacerdotem apud quem infirmi confiteri solent, vel curando ut monialis, aut inserviens, aut aliquis de familia infirmi ipsius illum ad sacramenta recipienda inducat.

VI. Magna difficultas intervenire potest propter socios impios et sectarios, qui forte ad finem impediendi receptionem sacramentorum moribundum nunquam deserant. In hoc casu recurrendum est ad illius parochum; unica enim spes esset si aliquae personae de eiusdem familia moribundum ipsum die et nocte assisterent, multo magis si insuper medicus (capellano benevolus et praetextu consulendi eiusdem salutis) vetaret ne alii ad illum accederent.

Alia magna difficultas oriri solet ex respectu humano, contra quem cautelae esse possent sequentes. 1° Procurare ut iussu medici infirmus deportetur ad cubiculum, ubi solus remaneat. Si autem hoc obtineri nequiret, et prope illum essent alii infirmi coram quibus non auderet cum sacerdote loqui, videndum an ei vel illis locus mutari posset. 2° Expediret etiam ut capellanus vel nullatenus vel raro vel obiter ad illum accederet, curando ut a moniali aut ab aliqua alia persona ad sacramenta recipienda disponeretur.

CAPUT V.

De confessariis.

949. *Quenam scopum sibi praefigere debent confessarii ut recte suo munere fungantur?* Debent sibi praefigere scopum obtinendi non solum dispositionem praesentem sed etiam emendationem futuram, iuxta illud summi momenti effatum: *Nemo ad te accedat qui non recedat melior.*

Poenitentes fere omnes de emendatione serio solliciti minime sunt. Redeunt semper cum iisdem peccatis: in tentationibus et occurrente occasione semper cadunt eodem modo, eademque facilitate: lapsuum numerum (etsi iam quadraginta, quinquaginta, sexaginta etc. aetatis annos habeant) nunquam diminuunt; et saepe lapsus adaugent, atque consuetis peccatis alia quoque superaddunt. Imo plu-

rimi palam faciunt quod de interno animi dolore et proposito ne cogitant quidem, et totam confessionis substantiam in verbis reponunt; nec desunt qui accusant tamquam peccata ea quae nullum reatum inducunt; vel accusant facta aliena etc. De peccatis autem vere a se commissis, si sint venialia, passim existimant nulla opus esse emendatione, et deleri etiam sola aqua lastrali sine ullo dolore et proposito; imo iam esse committenda, quia secus ad confessionem accedendo nihil haberent quod dicerent. Si autem peccata sint mortalia, facile existimant sufficere aliquod desiderium et velleitatem inefficacem emendationis, eo quod impossibile esse sibi persuadeant ab iisdem abstinere. Imo non raro (maxime si agatur de amoribus, de concubinato, de onanismo coniugali, de odio, de furtis etc.) cum positiva voluntate in huiusmodi perseverandi confessionem faciunt et absolutionem praetendunt.

950. Factum istud semper notatum fuit a viris experientiam habentibus. Audiantur aliqui S. Lig. (*Tannoia IV. 30*): « Multi accedunt ad confessionem indispositi ». P. Segneri (*Crist. istr. III. xiv*): « Qui putant bonam confessionem consistere totam in verbis, quique ad conversionem cordis nullo modo attendunt, sunt plurimi ». Lugo (*De Poen. IV. iv. 53*): « Ne tunc quidem, quando in fine anni confitentur, habent verum dolorem et propositum firmum, sed velleitatem et propositum infirmum; qui defectus in huiusmodi personis frequentissimus est » (Vide *de Recidivis n. 46*). De re ista habemus etiam alia documenta solemniora. Leo XII (Bull. *Charitate Christi*) dixit: « Sistunt se multi sacramenti poenitentiae ministri imparati prorsus ». Et Catechismus Rom. (*De Sac. Poen. in fin.*) testatur, nimis esse verum « ut iam plerique ex fidelibus ad peccatorum veniam impetrandam nullum intimum animi dolorem atque gemitum cordis necessarium putent, sed illud satis esse existiment si speciem tantum dolentis habeant ». (Sed hodie saepe, ut dixi, ne haec quidem species adest).

951. Hinc confessarius ex ipso officio iudicis, atque ut poenitens peccatorum remissionem obtineat, debet esse sollicitus de illius emendatione, ut scilicet ille quantum sit peccati malum cognoscat, atque serium et efficax se emendandi concipiat propositum, sine quo absolutio valida esse nequiret. S. Gregorius (*I. Reg.*) dicebat: « In fructu, non in foliis aut ramis poenitentia cognoscenda est », et Albertus Magnus (*Parad. an. III. 8*) subiunxit: « Argumentum falsae contritionis habet qui... continuo post dolorem eadem vel alia (peccata) committere non reformidat ». Denique (ut alios multos praetermittam) S. Augustinus (*serm. 393*) exclamabat: « Poenitentes, poenitentes (si tamen estis poenitentes, et non estis irridentes), mutate vitam ». Equidem humanae fragilitati tribuendum est multum; sed non ita ut in veris poenitentibus fragilitas eo usque procedere possit, ut emendatio nulla unquam conspiciatur. Scripsit Lugo (*De Poen. XIV. ix*): « Qui efficaciter proponit et serio rem aliquam quam aliunde moraliter implere potest, non ita facile obliviscitur statim sui propositi; sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius vel rarius cadit ». Et P. Segneri (*Pent. istr. VIII*): « Si ad me redis semper cum iisdem peccatis, commissis cum eadem facilitate et cum aequali negligentia in procuranda emendatione, quomodo potero iudicare te poenitere ex toto corde?... Mulier quae heri mortuum maritum deflebat, et hodie iam est nova sponsa, alio marito accepto, nimis clare indicat se ex corde minime flevisse; verae enim lacrymae versusque luctus non tam cito cessant ».

952. Sed, supposito etiam quod poenitens absolutionem validam reciperet, quid hoc si non emendetur, et iam totam vitam in continuis peccatis ducat? Nonne eodem fere modo, si agatur de mortalibus, in periculo damnationis aeternae, si vero de venialibus, in periculo poenas in purgatorio diuturnissimas subeundi versabitur? Scriptum est: *Quae seminaverit homo haec et metet*. Insuper quid pro-

dest si homines aliquo momento sint boni, dum habitualiter sint perversi, habitualiter contra Deum delinquant, et habitualiter proximum turbent atque offendant? Quod interest vere, est ut inordinationes cessent et lex Dei observetur. Oportet itaque ut confessarii de procuranda non solum dispositione praesenti sed etiam emendatione futura, eaque seria, eaque notabili, eaque (quantum fieri potest) constanti, solliciti sint. Hinc D. N. I. C. dixit: « Posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester « maneat ».

953. Ad quid profecto continuas confessiones sine ullo fructu? Nunquid intentio D. N. I. C. esse potuit ut confessio ad illusoriam scenam reduceretur? Imo ut esset quasi pulvinar ad tranquillius dormiendum in peccatis? Porro persuasio obtinendi veniam pretio adeo exiguo, etsi scilicet nullum serium emendationis studium habeatur, iam (attentis passionibus humanis) non nisi ansa ad fidetius peccandum esse posset, prout reapse (heu nimis!) contingit, et obvium est audire dicentes: *si peccabo, confitebor*. Hinc rectissime dixit celebris Salvatori (II. II) quod confessarius vero zelo procurandi emendationem non praeditus, etsi esset primus theologus mundi, est *un guasta mestiere*: facit scilicet magis malum quam bonum.

954. Neque dicas adesse alia media quibus homines emendationem propriam procurare possent; hoc enim est medium nedum aliis praestantius sed etiam necessarium. Est praestantius quia 1° Confessarius omnium poenitentium circumstantias et difficultates cognoscere, et sic magis convenienter, magis apte, magis plene remedium apponere potest. 2° Cura confessarii potest esse assidua et diuturna. 3° Medium istud specialissima gratia Dei (quae *sacramentalis* dicitur) corroboratur. Est autem necessarium quia 1° ubi agitur de vitiis extirpandis, ne ipsae quidem Missiones sufficiunt, nisi confessarii postea assidua cura conversos adiuvent. 2° Confessarii ex officio proprio ad hoc stricte tenentur. Confessarius enim non solum est iudex

sed etiam medicus; et Rituale dicit quod ille *efficacibus verbis* nedum ad dolorem et contritionem, sed etiam *ad vitam emendam ac melius instituendam* poenitentem adducere debet. Adde quod confessarius est etiam pater; sed quid non facit pater ad salvandum filium?

955. Inaestimabiles autem sunt huius praxis utilitates. Sic enim obtinebuntur verae conversiones et seriae mutationes vitae. Sic multi salvabuntur, qui secus damnarentur. Sic poenitentes (qui ordinarie amant adiuvari, et virtutis iucunditatem experientur) valde contenti remanebunt. Quod autem contenti remanserint facile manifestabunt, et subinde peccatores aut personas quomodolibet valde indigentes ad illum bonum confessarium adducent. Adde quod, dum confessarius totus est in procuranda emendatione, in cogitando de remediis etc., magis magisque liber erit a tentationibus et periculis, quae huiusmodi ministerium comitari solent; magnumque coram Deo meritum pro zelo et labore suo sibi comparabit.

956. Sed quid si poenitens haberet solum peccata venialia? Multi confessarii, quando agitur de solis venialibus, contenti quod poenitentes se accusent in genere de peccatis vitae praeteritae (ad finem, uti aiunt, ponendi in tuto validitatem absolutionis), de eorundem venialium emendatione minime sunt solliciti. Sed haec regula bona minime est. Peccata venialia multas et frequentiores inordinationes atque turbationes (in familiis, monasteriis etc.) secum trahunt, purgatorium merentur, Deum offendunt, gratias divinis obicem ponunt, et graviorum lapsuum periculum inducunt. Adde quod, quamvis poenitens de peccatis vitae praeteritae vere doleret (qua de re subinde est valde dubitandum), semper verum erit quod peccata venialia accusata propter defectum doloris et propositi (quod iam manifeste de illis ordinarie concipi non solet) nunquam delentur, et sic miseri poenitentes (qui forte existimabunt veniam obtinuisse) heu quam diu pro his peccatis (utique innumeris semperque crescentibus et nunquam remissis)

in igne purgatorii poenam luere debebunt! Quid autem si confessarii eo usque procederent atque adeo poenitentes deciperent, ut non obstante magna peccatorum venialium sarcina et totali incuria emendationis, Communionem quotidianam (quasi iam excellenti bonitate praediti essent) eis concederent?

Sic demonstratum est quod confessarii, ut recte suo munere fungantur, poenitentium nedum praesentem dispositionem; sed futuram quoque emendationem pro fine principali sibi praefigere debent.

957. *Quo methodo ordinariè finem ipsum felici exitu confessarii assequi poterunt?*

REGULA I. Supponendo quod poenitens nullum hucusque de peccatis, quae accusavit, serium emendationis studium praesetulerit, efficere oportet ut ille *necessitatem emendationis vivide percipiat*. Optime scripsit Lessius (*De Inst. et iur. I. II. 29*): « Omnes fere lapsus et peccata « hominum ex defectu considerationis provenire....; nam « omnes vel fere omnes ideo peccant, quod malitiam « peccati, et poenam ipsi debitam vel non considerent, « vel non satis considerent ». Contra hanc primam regulam deficiunt illi confessarii qui poenitentibus nimis blandiuntur, eorumque peccata modo hysterismo, modo violentiae diabolicae, modo necessitati naturae (quasi vis irresistibilis theoriam admitterent), modo indoli convulsivae etc. ita tribuunt, ut ea iam fere nihil facere videantur. Item illi qui peccata mortalia declarant esse venialia, quod facilius accidit quando ea solum in parte et non in complexu et cum circumstantiis considerant. Item illi qui nonnulla exhortationis verba (forte memoriae tradita) omnibus poenitentibus dicunt. Verba *efficacia* sunt necessaria, ut rectissime dicit Rituale; sed praedicta exhortatiuncula ordinariè nullam efficaciam habet. Notandum est insuper quod poenitentes, dum confessarius loquitur, ad eius verba attendere non solent, sed cogitant de aliis rebus et praecipue an adhuc habeant peccata accusanda.

Ut hoc non accidat expedit et aliquando oportet ut confessarius ad modum dialogi procedat, prout faceret si aliud negotium momentosum cum poenitente componere deberet. Per interrogationes scilicet et responsiones efficiat ut ille motiva emendationis (quae sunt infernus, purgatorium, paradus, amor Dei, pulchritudo virtutis etc.) bene intelligat. Dico *bene intelligat*; interdum enim poenitentes infernum, maxime vero purgatorium (quod iam pro magna fortuna habent) parvi facere videntur; et tunc vivide explicandum eis est qua de re agatur. Valde autem iuvant similitudines, dummodo aptae, breves, et vividae admodum, sint; v. g.: Dic, quaeso, nunquid committeres hoc peccatum (etsi quam maxime tentareris) si postea cum manu in igne vel unico temporis minuto stare deberes? Abstineres a tali peccato pro praemio temporali, vel ad obsequendum amico, et non abstinebis pro paradiso et pro amore Dei? etc. Prodesse solet etiam efficere ut poenitens intelligat se frustra sperare veniam peccatorum quae accusat, et confessiones esse invalidas, nisi emendationis serium propositum habeat; qua de re confessarius dicere poterit: Nunquid tu crederes personae quae iam a longo tempore semper aliquid tibi promitteret, nec unquam promissionem tibi servaret? In conclusione autem interroget poenitentem, an itaque velit se emendare, eoque affirmative respondente, reponat: Nunquid haec confessio erit sicut aliae hucusque a te factae quae nihil valuerunt? Nunquid hac quoque vice nullum serium emendationis studium adhibebis? Confessiones sine emendatione quid iuvabunt? Nonne eodem modo ad infernum ibis? Vis emendari: sed quandonam incipies? etc.

958. REGULA II. *Emendationem reddere facilem quantum fieri potest*. Ad hoc obtinendum, oportet suggerere media, quorum alia sunt omnibus peccatis communia (v. g. oratio, frequentia sacramentorum, cogitatio seria aeternarum veritatum etc.); alia vero sunt particularia et consistunt in destruendis radicibus peccatorum, nempe in

debilitandis illis passionibus quae ad peccatum poenitentem inducunt. Oportet itaque imprimis ut confessarius illas cognoscat, et notandum quod subinde idem peccatum diversas radices habere seu modo ab una et modo ab alia passione oriri potest. Peccat v. g. foemina cum viro. Radix horum peccatorum ordinarie quidem erit libido, sed non raro potest esse amor, vel miseria, vel timor (v. g. ne vir, propter repulsam, aut non amplius in matrimonium illam ducat, aut illam infamet), vel denique imbecillitas qua non fortiter resistere, aut pusillanimitas qua ne quidem contradicere audeat. Cognita autem vera radice peccatorum, congruis mediis illam convellere oportet. Praecipue curandum ut passio illa non excitetur, cavendo ab incentivis quae (si agatur de libidine) essent imprimis conversatio cum personis inordinate dilectis, cogitationes turpes, libertas sensuum, lectiones romanticae, otium etc. Si vero passio sive ex occasione incaute data sive sponte sua fuerit excitata, alimenta passioni ipsi subtrahere, distractionem procurare et contraria apponere oportet. Necessarium est insuper destruere deceptiones a passionibus inductas. Cur peccamus? Quia passiones repraesentant ut bonum quod est malum, atque ut malum quod est bonum. Aristoteles dicebat, *omnem peccantem esse quodammodo ignorantem*. Destruamus igitur illusiones istas; et, si perfecte id fecerimus, iam non peccabimus. Exemplum sit in ira. Irascimur inordinate contra res adversas, quia illas ut malum magnum accipimus. Sed reflectamus. Numquid mala adeo transitoria huius mundi sunt revera mala magna? Nunquid merentur ut sic irascamur? Nonne sic essemus sicut pueri qui de ioculo ablato vehementissime irascuntur, dum si domum flammis destrui videant, indifferentes sunt? Insuper res adversae nonne sunt occasio pretiosissima merendi praemia aeterna? Nonne efficiunt ut poenas peccatis nostris debitas, in hac vita solvere possimus? Nonne sic sunt bona maxima? Si talia non essent, Christus Dominus non dixisset: *Beati tribulati* etc. Hoc

modo ablata erit illusio. Quod malum et infortunium videbatur, iam bonum et fortuna apparebit, et sic ira cessabit. Quis enim contra bonum et fortunam irascitur? Aliud exemplum dari potest in foemina amore capta erga virum cum quo peccat? Cur illum amat? Quia tamquam bonum, beneficum et sibi convenientem illum considerat. Fac itaque ut reflectat illum esse scelestissimum, maleficientissimum, causam suae damnationis etc.; et, si funditus et vivide haec intelligat, iam bonitas, beneficentia et convenientia illa disperebit, et amor cessabit. Pulchritudo quoque solet esse causa amoris. Sed quid magis illusorium? Qui hodie tam pulcher tibi esse videtur, nonne cito senex deformis, nonne cito cadaver horribile, nonne cito massa putredinis erit?

959. Quoad remedia a poenitente post confessionem adhibenda, notandum quod ordinarie non multa sed unum vel alterum tantummodo proponere oportet; secus enim poenitens confunditur et nihil facit. Notandum est etiam quod nedum peccatis sed etiam viribus spiritualibus poenitentis aliisque eiusdem circumstantiis debent esse accommodata. Praeterea a mediis extraordinariis (v. g. ieiunii, aliarumque corporalium macerationum) non est refugendum modo absoluto, sed haec (etsi solum in casibus raris) fortiter suggeri deberent, si nempe ex una parte necessaria sint, et ex alia poenitens voluntatem energeticam habere videatur. Caeterum de remediis contra tentationes venereas (quae peccatorum innumerabilium causa esse solent, et non raro etiam personas pias quammaxime divexant) in Cap. sequenti, ubi de directione animarum piarum agitur, sermo habebitur.

960. Enuntiatis poenitenti suis obligationibus, et indicatis remediis, oportet audire difficultates, easque, si possibile sit, ita destruere ut ille prorsus persuasus remaneat. Difficultates huiusmodi, si versentur circa remedia, interdum possunt esse tales, ut loco unius remedii aliud suggeri debeat. Sed saepe poenitentes circa ipsam cessationem a

peccatis difficultates opponunt. Aliquando dicunt emendationem esse impossibilem. Supponendo quod confessarius debitas fecerit distinctiones (quae tamen heu nimis negliguntur) et cognoverit agi de veris peccatis formalibus, non vero de peccatis tantummodo materialibus, aut de meris tentationibus (saepe enim poenitentes confundunt sensum cum consensu, vel se accusant de peccatis indeliberatis etc.); supponendo, inquam, quod agatur de veris peccatis, a quibus poenitens absolute abstinere teneatur; persuasionem quam ipse habeat de impossibilitate ab iisdem abstinendi, prorsus destruere oportet. Hoc autem non tam doctrinis generalibus (quod Deus non praecipit impossibilia, vel quod gratia Dei non deerit etc.), quam adducendo exempla aliorum qui se emendaverunt (v. g. S. Augustini, S. Margaritae Cortonensis etc.), et recurrendo ad similitudines supra indicatas praemiorum aut poenarum temporalium, obtinetur. Si autem poenitens non iam impossibilitatem sed magnam difficultatem obiiciat; tunc confessarius virtutis pulchritudinem, iucunditatem ineffabilem quae provenit ab actu virtuoso; et e contra turpitudinem peccati et remorsum illud comitantem atque subsequenter vivide exponat; dein magnitudinem apprehensae difficultatis (caeteroquin non valde duraturae, et gratiae divinae auxilio, nec non prudenti mediorum applicatione immunitae) magis illusoriam quam realem esse ostendat; et denique concludat quod pro paradiso assequendo, pro inferno evitando et pro Deo non offendendo, nulla difficultas obstare potest. Si autem difficultas vere maxima esset, et iam (quod caeteroquin vix unquam continget) de ipso periculo infirmitatis vel etiam mortis ageretur; tunc confessarius nullam ostendat perplexitatem, sed magno animo curet ut poenitens vere sit dispositus ad resistendum non obstante quocumque sacrificio et ipsa morte: et dicat quod, quandoquidem iam mori debemus, mors omnium pulcherrima esset quae eveniret ad non peccandum.

961. Dices: Nunquid confessarius curam adeo magnam

adhibere debet cum poenitentibus omnibus? Respondeo negative, sed solum iuxta necessitatem et spem profectus. Hinc 1° si poenitens iam sit satis sollicitus de sua emendatione; 2° si, supposita incuria, confessarius animadvertat quod, ex eius responsis, indole bona, ingenio perspicaci etc., parum sufficit ad illum excutiendum et serio determinandum. 3° Si, attenta eiusdem stupiditate, aliisve circumstantiis, iam perspiciat quod multa verba effundere inutile esset, maxime vero si fortis correctio futura esset perniciose (prout contingere posset si poenitens characterem convulsivum, exaggeratum, scrupulosum, ad desperationem proclivem etc., ostenderet) utique tunc admonitio valde brevis esse poterit vel etiam debet.

962. Ab his casibus praescindendo, quilibet poenitentes adjuvandi sunt efficaciter, ut supra; et, si aliqua distinctio fieri debeat, haec sita erit in adhibendo zelo maiori, non iam pro divitibus et nobilibus, aut pro personis eruditis et politiore sermone loquentibus, aut pro poenitentibus propriis stabilibus, aut pro animabus piis etc.; bene vero pro iis qui in maioribus necessitatibus spiritualibus versantur. Huiusmodi sunt speciatim habituati in peccatis mortalibus, et maxime si quaedam circumstantiae superaddantur; scilicet 1° Si occasionum quoque laqueis devinciantur. 2° Si scandalum praebeant. 3° Si statum suum miserrimum atque damnationis aeternae periculosissimum comprehendere non videantur. 4° Si careant confessario stabili et casu adventent vel confessarium inutilem habeant. 5° Si rarissime aut solum tempore paschali ad confessionem accedant. 6° Si non unicum, sed multa (v. g. blasphemiarum, furtorum, pollutionum, fornicationum etc.) vitia habeant, et sic vere sint magni peccatores. 7° Si iam sint senes et morti vicini. Hinc generatim specialissimus zelus adhibendus est erga viros (maxime rudes et pauperes); isti enim non solum, propter peccata plurima et incuriam accedendi ad sacramenta, in statu periculosissimo versari, sed etiam foeminas tentare et quaquaversus